

Český národní jazyk

Jazyk domácích obyvatel histor. zemí Čech, Moravy a Slezska, ale i Čechů žijících v zahraničí.

Prostředky českého národního jazyka

nespisovné

spisovné

**argotické nářeční obecně české hovorové neutrální knižní archaické
slangové
profesní**

Úkol: Uved' příklady na jednotlivé prostředky

Útvary ČNJ

Historicky vzniklý soubor funkčně odlišných útvarů. Útvary jsou relativně samostatné, jejich hranice jsou však neostré.

1. útvary strukturní

mají jazykovou strukturu ve všech jazykových rovinách

- spisovná čeština**
- obecná čeština**
- další interdialekty**
- dialekty**

2. nestrukturní útvary

mají jen specifické lexikum (slovní zásobu)

- slang**
- profesní mluva**
- argot**

Úkol: Charakterizujte jednotlivé útvary na základě těchto rysů:

rozšířenost, užití, podoba, kodifikovanost

Např. Spisovná čeština: celonárodní útvar, zejména veřejné užití, psaná i mluvená podoba, kodifikovaný, prestižní útvar

Teritoriální členění

Obecná čeština:

- nespisovný útvar, nekodifikovaný, má svou normu,
- vznikla na základě středočeského nářečí,
- typ. rysy: *malý město, pěknej, ubejvat, vokno, my sme, on řek, těma cestama*, atd.
- rozšířena v krásné literatuře, médiích

Nářečí (dialekty)

(dialektologie, Český jazykový atlas)

Dialekt:

- nespisovný útvar, nekodifikovaný, má svou normu
- diferenciaci našich nářečí proběhla na základě hláskových změn z konce 14. – poloviny 16. století

y > ej

ú > ou

aj > ej

é > í

Vznikly 4 základní nářeční skupiny:

- nářečí česká: území Čech a jz. Moravy
- nářečí středomoravská: západní a střední část

Moravy

- **nářečí východomoravská:** oblast Valašska a Slovácka

- **nářečí slezská (lašská):** sv. Morava a Slezsko

Interdialekt:

nadnářeční jazykový útvar

vznik: v důsledku vzrůstajících spol. kontaktů se jednotlivá nářečí sblížují, ztrácejí své spec. rysy a uchovávají znaky společné větším oblastem

- základ městské mluvy, zejm. mladší generace na většině území Moravy a Slezska

Sociální členění

Slang

- nespisovný útvar

- charakteristická slovní zásoba určité zájmové skupiny

- časté expresivní metaforické výrazy

Profesní mluva

- nespisovný útvar

- charakteristická slovní zásoba příslušníků určité profese

- univerbizované odb. termíny (*slepák – slepé střevo*), zčásti i expresivní výrazy

Argot

- nespisovný útvar
- charakteristická slovní zásoba společensky izolovaných vrstev (zloději, žebráci, prostitutky, bezdomovci)
- slouží k utajení významu